

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН РОМСКИ ЕЗИК ЗА II КЛАС/ВТОРА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ
(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Опознаването на спецификите на собствения език, бит и култура мотивира учениците роми за по-ефективно участие в учебно-възпитателния процес. Преодоляването на езиковата бариера, наложена от недостатъчната степен на владение на официалния книжовен български език, налага ползването на синхронния превод от български на ромски и обратно като осъзната необходимост за успешни образователно-възпитателни взаимодействия с учениците.

Изучаването на майчин ромски език цели:

- запознаване със спецификите на езика, бита и културата на ромската общност
- подпомагане овладяването на ограмотителния процес по български език и литература на учениците от ромски произход

Обучението по майчин ромски език, улеснява общуването на ромските ученици на български език, предполага оптимизиране процесите на преподаване и учене, като ги поставя в центъра на обучение. Придобиват се комуникативни умения и стратегии, чрез които се създава интерактивна учебна среда. Постига се рефлексивност, която им дава възможност да постигнат увереност в общуването в класната стая и ясното усещане за позитивно взаимодействие и сътрудничество в билингвална езикова среда.

Езиковото и литературното обучение във втори клас/втората година на обучение допринасят за постигане на съвременните ключови компетентности в съответствие с възрастовите психофизиологически особености на учениците.

Чрез учебната програма за втори клас се реализират целите на обучението по *ромски език*, свързани с:

- усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо;
- овладяване на знания за езиковите и речевите единици, за промените на звуковете в различни фонетични позиции, за частите на речта (съществително име, прилагателно име, глагол), за видовете изречения по цел на изказване;
- формиране на първоначална представа за някои пунктуационни и граматически норми;

- усъвършенстване на уменията за възприемане, осмисляне и интерпретация на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от българската, световната класика и съвременната литературата за деца и образци на фолклора;
- обогатяване на начални знания, умения и отношения и свързани с общочовешки ценности;
- усъвършенстване на уменията за ориентация в комуникативната ситуация и за конструиране на текст с помощта на учителя;
- развитие на познавателните интереси и творческите способности на второкласниците.

Във втори клас/втората година на обучение учебната програма включва учебно съдържание от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, като се поставя акцент върху: звуковете (гласни-съгласни и фонетичните им промени в потока на речта, корелацията на съгласните звукове по признака звучност-беззвучност, корелацията на гласните звукове по признака тесни-широки), частите на речта (съществително, прилагателно име, глагол и техните граматически категории), видовете изречения по цел на изказване (съобщително и въпросително), словосъчетанието, лексикалното значение на думата, видовете учебни речници – правописен, енциклопедичен и пр. В учебното съдържание по *литература* се акцентира върху определени жанрове на литературата и фолклора за деца (басня, народна песен), фигури на речта (повторение и изброяване), компоненти на литературното произведение (епизод, литературен герой); върху формирането на читателска и езикова култура.

Учебната програмата е структурирана в таблици, които улесняват подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати. Изборът на литературни и нелитературни текстове е подпомогнат чрез предложените тематични кръгове, свързани с България, приятелството, знанието, празниците.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Глобални теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови знания и понятия
I. НАЧАЛНО ОГРАМОТЯВАНЕ	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава звук и буква в състава на думата; • Разпознава печатните и ръкописните букви; • Изписва графически правилно елементите на ръкописните букви; • Пренася правилно части от думи; • Разбира смисъла на прочетеното; • Владее техники за четене и писане на думи, изречения и кратки текстове. 	<ul style="list-style-type: none"> • Буквите

<p>II. ЗВУКОВЕ И БУКВИ В РОМСКИ ЕЗИК</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Открива звуковете в състава на думата; • Ориентира се в последователността на звуковете в думата; • Разграничава сричките в думата; • Разграничава гласни от съгласни; • Изговаря правилно звуковете в думите; • Познава реда на буквите в ромската азбука; • Чете правилно думи в съответствие със звуковия им състав; • Означава с букви звуковия състав и строежа на думите, без да пропуска букви. 	
<p>III. ДУМАТА КАТО РЕЧЕВА ЕДИНИЦА</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Различава дума от изречение; • Разбира лексикалното значение на думата; • Използва главна буква при писане на собствени имена; • Умее да употребява уместно в речта си съществителни собствени и нарицателни имена, умалително съществително, единствено и множествено число при съществителни имена и глаголи, местоимения и числителни имена. 	<ul style="list-style-type: none"> • Местоимение – лични, показателни • Съществителни имена – собствени, нарицателни, умалителни • Числителни имена – бройни, редни
<p>IV. ИЗРЕЧЕНИЕТО КАТО РЕЧЕВА ЕДИНИЦА</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира смисловата цялост на изречението и определя границите му в текста; • Оформя графически правилно началото и края на изречение; • Разграничава и употребява уместно в устната си реч видове изречения по цел на изказване – съобщително, въпросително, възклицателно. 	<ul style="list-style-type: none"> • Съобщително изречение • Въпросително изречение • Възклицателно изречение
<p>V. ТЕКСТ И ОБЩУВАНЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава писмен и устен текст; • Ориентира се за участниците в речевата ситуация; 	<ul style="list-style-type: none"> • Диалог • Разговор • Епизод • Описание

	<ul style="list-style-type: none"> • Прилага правилата за речева учтивост (поздрав, благодарност, молба); • Включва се уместно в диалог по конкретна тема; • Участва в езикови ролеви игри и работи в групи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Герой, герои • Автор • Съобщение • Поздравителна картичка
VI. ЛИТЕРАТУРНИ И ФОЛКЛОРНИ ТЕКСТОВЕ	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава приказка, стихотворение гатанка; • Разбира несложни текстове, диалози и песни; • Отговаря кратко на въпроси по съдържанието; • Рецитира наизуст кратки стихотворения; • Отгатва гатанки, достъпни за възрастта. 	<ul style="list-style-type: none"> • Приказка • Стихотворение • Фолклорна песен

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой часове на изучаване на ромски език във II клас/втората година на обучение в избираемите учебни часове и/или факултативните учебни часове – 64 часа.

Препоръчително разпределение на часовете

За нови знания	65%
За затвърдяване на новите знания и за обобщение	34%
За диагностика на входното, междинното и изходно ниво	1%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

В началото на учебната година се диагностицират знанията и уменията на първокласниците по ромски език. На основата на резултатите от диагностиката се планира работата за компенсиране на констатирани проблеми в езиковото им развитие. Резултатите от началното оgramотвяване се оценяват от учителя устно или писмено чрез подходящи за възрастта стимули. Оценката се отбелязва само с качествени показатели. Тя подкрепя самооценката на ученика.

Обратната информация за напредъка на учениците се проследява ежедневно чрез проверка на написаното в тетрадките и чрез изявите им при четенето. Чрез диктовка, препис и задачи за създаване на кратки текстове в устна и писмена форма, чрез задачи за четене на срички, думи, изречения и кратки текстове се проверяват овладените техники на четене и на писане. Чрез отговорите на въпроси по изучаваните литературни и фолклорни произведения се проверяват уменията за четене, възприемане и разбиране на текст. Чрез звукови модели, задачи за съставяне на различни по цел на общуване изречения и на кратки текстове се установяват уменията на учениците да разграничават в практически план езиковите и речевите единици.

В края на учебната година се оценява изходното ниво на знанията и уменията на второкласниците.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Обучението по *ромски език* изпълнява основна роля за формиране на ключовата компетентност – общуване на ромски език и същевременно подпомага формирането на останалите ключови компетентности в съответствие с възрастовите психофизиологически особености на развитие на учениците, а именно:

Ключови компетентности	Примерни дейности и междупредметни връзки
<i>Компетентности в областта на ромския език</i>	<ul style="list-style-type: none"> • преписване на изречения, текст; • писане под диктовка на изречения, текст; • трансформиране на изречения; • звуков анализ на думата; • писане на гласните звукове в неударена сричка; • проверка на правописа на гласни звукове в различна фонетична позиция (неударена гласна и в красловие); • изписване на думи, при които има несъответствие между броя на буквите и звуковете; • образуване на умалителни съществителни; • преобразуване на съобщително изречение във въпросително изречение и обратно; • разграничаване на езиковите знакове (дума, изречение) от неезиковите знакове (знаците за паркиране, за пресичане на пешеходна пътека, за светофар);

	<ul style="list-style-type: none"> • изразително четене на художествен текст.
<i>Умения за общуване на чужди езици</i>	<ul style="list-style-type: none"> • сравняване на звукове и букви от различни езици; • изговаряне на скоропоговорки и броилки.
<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	<ul style="list-style-type: none"> • участие в дидактически игри за използване на понятията <i>единствено и множествено число</i>; • четене на текстове от детски енциклопедии и от учебниците по литература и по околен свят.
<i>Дигитална компетентност</i>	<ul style="list-style-type: none"> • използване на електронни източници на информация - речници и др.; http://romani.uni-graz.at/romlex/lex.xml
<i>Умения за учене</i>	<ul style="list-style-type: none"> • интерпретиране на текст; • търсене на информация от различни източници; • четене на произведения от литературата за деца на различни теми (семейство, училище, игри, приятелство, родина, роден език, природа, празници); • задаване на въпроси по съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение; • преразказване на достъпни за възрастта басни; • откриване на връзката между текста и неговото заглавие; • извличане на умозаключения, свързани със съдържанието на изучаваните текстове.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> • участие в ролеви игри; • използване на различни по цел на изказване изречения за изказване и защитаване на мнение; • използване на речевия етикет при поздравления и обръщения; • четене наум и на глас с ясно произношение и с подходящ темп и естествена интонация; • слушане на артистично изпълнение на художествени произведения.
<i>Инициативност и предприемчивост</i>	<ul style="list-style-type: none"> • участие в изработване на проекти; • съставяне на план за представяне на продукт.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	<ul style="list-style-type: none"> • участие в групов и екипна дейност за сценично представяне на литературни и фолклорни произведения на различни култури;

	<ul style="list-style-type: none"> • обсъждане на идеи за разпределяне на ролите и за поведението на героите, проекти за афиш, костюми, декори и музикално оформление; • споделяне на впечатления от самостоятелно прочетена книга; • изразително четене на художествен текст; • илюстриране на епизоди от изучавано литературно произведение.
<p><i>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • преразказване на текстове, свързани със здравето и здравословния начин на живот; • създаване на изречения, свързани с правила за здравословния начин на живот.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.